

Secció I. Disposicions generals

PRESIDÈNCIA DE LES ILLES BALEARS

6301

Llei 8/2016, de 30 de maig, per garantir els drets de lesbianes, gais, trans, bisexuals i intersexuals i per eradicar l'LGTTBI fòbia

LA PRESIDENTA DE LES ILLES BALEARS

Sia notori a tots els ciutadans que el Parlament de les Illes Balears ha aprovat i jo, en nom del Rei i d'acord amb el que s'estableix a l'article 48.2 de l'Estatut d'Autonomia, promulg la següent:

LLEI EXPOSICIÓ DE MOTIUS

L'objectiu d'aquesta llei és garantir i desenvolupar l'exercici dels drets de les persones lesbianes, gais, trans (transsexuals i transgènere), bisexuals i intersexuals, i evitar que es puguin produir situacions de discriminació i/o violència per raó de la seva orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere, assegurant així que a les Illes Balears es pugui viure la diversitat sexual i afectiva amb plena llibertat.

Aquesta llei recull una reivindicació històrica dels col·lectius de lesbianes, gais, trans (transsexuals i transgènere), bisexuals i intersexuals, col·lectius que han assolit en els darrers anys un reconeixement social i polític que se'ls havia negat, però que encara s'allunya de la plena igualtat.

El nou marc jurídic autonòmic, estatal i europeu ha fet possible un canvi de visió social cap a lesbianes, gais, transsexuals, bisexuals i intersexuals, en gran mesura pel treball continuat de sensibilització i informació, d'entitats i de persones. D'aquí sorgeixen una sèrie de justificacions que fan necessària aquesta llei, amb la qual es pretén aconseguir la construcció de noves referències de relació basades en la igualtat i el respecte.

Pel que fa a les Illes Balears, la Llei Orgànica 1/2007, de 28 de febrer, de reforma de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears, estableix al títol II tota una sèrie de drets de ciutadania a les Illes Balears i, concretament, l'article 17 estableix el dret de totes les persones al lliure desenvolupament de la seva personalitat, així com l'obligació de les administracions públiques de vetllar en tot cas perquè les dones i els homes puguin participar plenament en la vida laboral, social, familiar i política sense discriminacions de cap tipus i de garantir que ho facin en igualtat de condicions. I, en concret, al punt 3 es fa una menció específica al dret de totes les persones, amb residència permanent a les Illes Balears, a no ser discriminades per raó de la seva orientació sexual.

Pel que fa a l'àmbit de l'Estat, la Constitució Espanyola regula la llibertat i la igualtat en diversos articles. L'article 9.2. diu:

“Correspon als poders públics de promoure les condicions per tal que la llibertat i la igualtat de l'individu i dels grups en els quals s'integra siguin reals i efectives; remoure els obstacles que n'impedeixin o en dificultin la plenitud i facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida política, econòmica, cultural i social.”

L'article 10 diu:

“1. La dignitat de la persona, els drets inviolables que li són inherents, el lliure desenvolupament de la personalitat, el respecte a la llei i als drets dels altres són fonament de l'ordre polític i de la pau social.

2. Les normes relatives als drets fonamentals i a les llibertats que la Constitució reconeix s'interpretaran de conformitat amb la Declaració Universal de Drets Humans i els Tractats i Acords internacionals sobre aquestes ratificats per Espanya.”

L'article 14 assenyalava en l'apartat 1 que “els espanyols són iguals davant la llei, sense que pugui prevaler cap discriminació per raó de naixença, raça, sexe, religió, opinió o qualsevol altra condició o circumstància personal o social.”

En el desplegament de les previsions constitucionals, s'han dut a terme una sèrie d'iniciatives legislatives, entre les quals cal destacar la Llei 13/2005, d'1 de juliol, per la qual es modifica el Codi Civil en matèria de dret a contreure matrimoni, i que permet el matrimoni entre persones del mateix sexe i, com a conseqüència, altres drets com l'adopció conjunta, l'herència i la pensió; la Llei 14/2006, de 26 de maig, sobre tècniques de reproducció humana assistida, que va permetre a la mare no biològica reconèixer legalment com a fills o filles els infants nascuts en el matrimoni entre dues dones; la Llei 3/2007, de 15 de març, reguladora de la rectificació registral de la menció relativa al sexe de les persones, que va suposar un avanç en la consolidació de drets de les persones transsexuals majors d'edat, ja que els permetia corregir

l'assignació registral del seu sexe contradictòria amb la seva identitat, sense haver de sotmetre's a un procediment quirúrgic de reassignació de sexe i sense procediment judicial previ; la Llei 62/2003, de 30 de desembre, de mesures fiscals, administratives i de l'ordre social (articles 27 a 43); i la Llei Orgànica 10/1995, de 23 de novembre, del Codi Penal.

A l'àmbit europeu, s'han d'esmentar les resolucions del Parlament Europeu de 8 de febrer de 1994, de 18 de gener de 2006 i de 24 de maig de 2012, relatives a la igualtat de drets de lesbianes i gais i a la lluita contra la discriminació i l'homofòbia; i l'article 21 de la Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea, mitjançant la qual es consagra, entre altres, la prohibició de discriminació per orientació sexual com a dret primari de la Unió. Per altra banda, el Consell d'Europa amb data 22 d'abril de 2015 va aprovar la Resolució 2048 respecte de la discriminació de les persones transsexuals a Europa que instava els estats membres a adoptar mesures legislatives i polítiques contra la discriminació, a posar a l'abast tractaments de reassignació sexual i cures de la salut i a garantir programes de sensibilització i conscienciació social i la informació als professionals de l'educació, de l'aplicació de les lleis, de la salut -principalment psicòlegs, psiquiatres, metges de família-, insistint particularment en les necessitats de respectar la seva vida privada i la seva dignitat. I finalment la Llei Orgànica 8/2015, de 22 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència estableix que "a l'efecte de la interpretació i aplicació en cada cas de l'interès superior del menor, es tindrà en compte com a criteri general la preservació de la seva orientació i identitat sexuals, així com la no-discriminació d'aquest per aquestes o qualssevol altres condicions, garantint el desenvolupament harmònic de la seva personalitat". Especialment rellevant és que s'hagi reconegut expressament el dret al lliure desenvolupament de la personalitat conforme a la identitat sexual, en la nova redacció donada a l'article 11 de la Llei Orgànica de protecció jurídica del menor per la Llei 26/2015, de 28 de juliol, de modificació del sistema de protecció a la infància i a l'adolescència, que passa a disposar que "seran principis rectors de l'actuació dels poders públics en relació amb els menors el lliure desenvolupament de la seva personalitat conforme a la seva orientació i identitat sexuals".

L'evolució en matèria de drets per a les persones LGTBI ha estat motivada pel canvi de comprensió social respecte d'aquesta qüestió, si bé aquest canvi és gradual i desigual. Aquesta llei regula un seguit d'aspectes en què les estadístiques dels darrers anys demostren la conveniència d'actuar respecte d'aquesta qüestió.

Tot i que l'aportació, la recopilació i la sistematització de dades són difícils perquè tot just ara comencen a aparèixer els primers indicadors oficials, les estadístiques amb què es compta donen indicis prou clars que la discriminació per motiu d'orientació sexual, d'identitat de gènere o d'expressió de gènere es continua produint. Encara hi falten dades i indicadors, però tot porta a pensar que els casos reals són molt superiors als que ens mostren les estadístiques. En aquest sentit, un dels objectius de la llei és promoure estudis que facilitin dades reals de la situació i regular la garantia estadística en la recollida de dades.

Un altre àmbit que regula aquesta llei és el de la necessària formació i sensibilització de qualsevol professional que en algun moment de la seva carrera es pugui haver d'enfrontar a un cas relacionat amb la discriminació per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere, i també del deure d'intervenció.

En l'àmbit de l'educació s'han regulat qüestions perquè en tot el sistema educatiu, com ara en el contingut dels materials escolars, en les activitats esportives escolars i en les de lleure infantil i juvenil, en els recursos formatius o en la formació de mares i pares, es tingui en compte la diversitat afectiva i sexual i s'eviti qualsevol tipus de discriminació, i que es disposi de mesures de prevenció i actuació contra l'assetjament de què puguin ser objecte les persones LGTBI a l'àmbit escolar.

En l'àmbit de la cultura, el lleure i l'esport s'han introduït accions contra qualsevol tipus de discriminació per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere en les activitats esportives, en la producció cultural i en l'educació no formal.

Atenent la importància dels mitjans de comunicació a l'hora d'apropar les diferents realitats socials a la població, la llei planteja recomanacions als mitjans audiovisuals perquè, des de la seva independència i llibertat de premsa, no es permeti la difusió de continguts que puguin fomentar o justificar l'LGTBI fòbia.

En l'àmbit de la salut, es regula la necessària sensibilització i prevenció pel que fa al VIH/SIDA i altres infeccions de transmissió sexual (ITS); l'estudi, la recerca i el desenvolupament de polítiques sanitàries específiques, i també els tractaments associats a la transsexualitat o l'accés a les tècniques de reproducció assistida, entre altres mesures, perquè no hi hagi cap tipus de discriminació per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere en l'atenció sanitària.

Els serveis socials són un altre dels àmbits que regula aquesta llei, tant pel que fa a l'establiment de mesures de prevenció de la discriminació i de suport per a adolescents i joves en situació de vulnerabilitat i per a persones que puguin patir discriminació múltiple, com pel que fa al foment de la igualtat de tracte a les persones lesbianes, gais, bisexuals, transsexuals, transgènere i intersexuals i el seu compliment efectiu en els equipaments socials.

La garantia real i efectiva de la no-discriminació i del ple exercici dels drets de les persones LGTBI en matèria d'ocupació i en les condicions de treball, i el foment d'indicadors d'igualtat i la formació específica en la inspecció laboral i en prevenció de riscos laborals també són qüestions regulades per aquesta llei.

Aquesta llei també estableix la inclusió en els eixos de les polítiques de cooperació i solidaritat del Govern de les Illes Balears, de projectes de cooperació que defensin i reconeixin els drets humans de les persones LGTBI.

Pel que fa a la realitat familiar, la norma pretén garantir el reconeixement de la diversitat del fet familiar, recollit a la legislació civil i administrativa de la comunitat autònoma de les Illes Balears, en igualtat de condicions i en tots els àmbits.

La llei conté un apartat específic per a les persones transsexuals, atesa la mancança de drets que han patit històricament. Així mateix, la llei dedica un títol complet per a les persones intersexuals.

Altres aspectes regulats en aquest text són el dret a la igualtat de tracte, la tutela judicial i la legitimació per a la defensa del dret a la igualtat, el dret d'admissió, el dret a una protecció integral, a l'atenció i la reparació, la garantia institucional, l'establiment d'un servei integral i el règim d'infraccions i sancions.

La posada en marxa d'actuacions governamentals innovadores i l'avaluació positiva en polítiques LGTBI fan aquesta llei necessària per assegurar que l'avanç en la consecució dels drets estigui garantit i sigui perdurable i eviti així qualsevol dubte d'inseguretat jurídica.

És responsabilitat dels poders públics promoure la igualtat de totes les persones amb independència de l'origen, la nacionalitat, el sexe, la raça, la religió, la condició social o l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere, així com promoure l'eradicació de qualsevol manifestació en contra d'aquesta igualtat de tracte. Pel que fa al cas concret d'aquesta llei, els poders públics tenen l'obligació de lluitar contra l'homofòbia i qualsevol altra expressió que atempti contra la igualtat i la dignitat de les persones, efectuar polítiques públiques dirigides específicament a aquestes que tinguin com a objectiu superar les diferents situacions discriminatòries fugint dels estereotips i lluitar contra la imatge preconcebuda i malintencionada que en moltes ocasions s'ha difós de les persones LGTBI.

TÍTOL PRELIMINAR

DISPOSICIONS GENERALS

Article 1

Objecte

1. Aquesta llei té per objecte establir i regular els principis, els mitjans i les mesures per garantir plenament la igualtat real i efectiva en l'exercici dels drets de les persones lesbianes, gais, bisexuals, trans (transsexuals i transgènere) i intersexuals (LGTBI), mitjançant la prevenció, la correcció i l'eliminació de tota discriminació per raó d'orientació sexual i identitat de gènere, en els àmbits públic i privat, sobre els quals el Govern de les Illes Balears, els consells insulars i els ens locals tenen competències.

2. Les mesures que estableix aquesta llei per fer efectiu el dret de les persones lesbianes, gais, bisexuals, transsexuals, transgènere i intersexuals a la igualtat i a la no-discriminació a què fa referència l'apartat 1 afecten:

a) Qualsevol àmbit de la vida social i en particular les àrees civil, laboral, social, sanitària, educativa, econòmica i cultural.

b) Totes les etapes de la vida i totes les contingències del seu decurs, com poden ser qualsevol canvi en l'estat civil, la formació d'una família, la malaltia, la incapacitació, la privació de llibertat o la mort.

Article 2

Finalitat

La finalitat d'aquesta llei és establir les condicions per tal que les persones LGTBI puguin exercir els seus drets amb llibertat i igualtat sense cap tipus de discriminació; garantir la igualtat d'oportunitats en la participació i la representació en tots els àmbits de la vida social; contribuir a la superació dels estereotips que afecten negativament la percepció social d'aquestes persones; i establir mesures concretes per assolir una societat més justa, lliure, basada en la igualtat de tracte i d'oportunitats de les persones LGTBI i on la diversitat sigui valorada positivament.

Article 3

Àmbit d'aplicació i garantia de compliment

1. Aquesta llei s'aplica, en l'àmbit territorial de la comunitat autònoma de les Illes Balears, a qualsevol persona, física o jurídica, de dret públic o privat, independentment de la seva situació administrativa o personal i del seu domicili o residència, sens perjudici del que estableixen la legislació en matèria d'estrangeria, els tractats internacionals aplicables i l'altra legislació vigent.

2. El Govern de les Illes Balears i els ens locals han de garantir el compliment d'aquesta llei i promoure les condicions per fer-la plenament efectiva en els àmbits competencials respectius.

Article 4 **Definicions**

Als efectes del que estableix aquesta llei, s'entén per:

- a) **LGTBI**: en aquesta llei s'utilitza el terme LGTBI de forma inclusiva i extensiva, per referir-se a les persones lesbianes, gais, transsexuals, transgèneres, bisexuals i intersexuals, així com a la resta de persones que no s'identifiquen exactament amb aquests termes però que pateixen discriminació i violència per la seva orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere. En aquest sentit, s'hi han de sentir representades també altres realitats de la diversitat sexual i de gènere que estan fora de l'heteronormativisme, definides i expressades amb termes com: queer, travesti, asexualitat, pansexualitat, etc.
- b) **Discriminació directa**: situació en què es troba una persona que és, ha estat o pot ser tractada, per raó de l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere, d'una manera menys favorable que una altra en una situació anàloga.
- c) **Discriminació indirecta**: situació en què una disposició, un criteri, una interpretació o una pràctica pretesament neutres poden ocasionar a lesbianes, gais, transsexuals, transgèneres, bisexuals i/o intersexuals un desavantatge particular respecte de persones que no ho són.
- d) **Discriminació per associació**: situació en què una persona és objecte de discriminació per orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere com a conseqüència de la seva relació amb una persona o un grup LGTBI.
- e) **Discriminació per error**: situació en què una persona o un grup de persones són objecte de discriminació per orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere com a conseqüència d'una apreciació errònia.
- f) **Discriminació múltiple**: situació en què una persona lesbiana, gai, transsexual, bisexual i/o intersexual, pel fet de pertànyer a altres grups que també són objecte de discriminació, pateix formes agreujades i específiques de discriminació.
- g) **Ordre de discriminar**: qualsevol instrucció que impliqui la discriminació, directa o indirecta, per raó de l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere.
- h) **Assetjament per raó de l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere**: qualsevol comportament basat en l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere d'una persona que tingui la finalitat o provoqui l'efecte d'atemptar contra la seva dignitat o la seva integritat física o psíquica o de crear-li un entorn intimidatori, hostil, degradant, humiliant, ofensiu i/o molest.
- i) **Represàlia discriminatòria**: tracte advers o efecte negatiu que es produeix contra una persona com a conseqüència de la presentació d'una queixa, una reclamació, una denúncia, una demanda o un recurs, de qualsevol tipus, destinat a evitar, disminuir o denunciar la discriminació o l'assetjament a què és sotmesa o ha estat sotmesa.
- j) **Victimització secundària**: maltractament addicional exercit contra lesbianes, gais, transsexuals, transgèneres, bisexuals i/o intersexuals que es troben en algun dels supòsits de discriminació, assetjament i/o represàlia com a conseqüència directa o indirecta dels déficits de les intervencions dutes a terme pels organismes responsables, i també per les actuacions d'altres agents implicats.
- k) **Violència intragènere (entre parelles del mateix sexe)**: es considera com a tal la violència en les seves diferents manifestacions que es produeix en el si de relacions afectives i sexuals entre persones del mateix sexe, que constitueix un exercici de poder, sent l'objectiu de la persona que abusa la dominació i el control de l'altre membre de la parella.

Article 5 **Clàusula general antidiscriminatòria**

1. Les institucions públiques de les Illes Balears han de vetllar pel dret a la no-discriminació amb independència de l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere de la persona o del grup familiar a què pertanyi.
2. El dret a la no-discriminació ha de ser un principi informador de l'ordenament jurídic balear, de l'actuació administrativa i de la pràctica judicial. Aquest dret vincula tant els poders públics com els particulars.

Article 6 **Principis orientadors de l'actuació dels poders públics**

D'acord amb els principis orientadors que inspiren aquesta llei, l'actuació dels poders públics amb relació a les persones LGTBI ha de:

- a) Protegir la integritat, la dignitat i la llibertat de totes les persones, d'acord amb els drets fonamentals i els drets humans universals.

- b) Dotar d'un caràcter integral i transversal les mesures que adoptin en aquest àmbit.
- c) Garantir el respecte de la pluralitat d'identitats per orientació afectiva i sexual, mitjançant el reconeixement de la personalitat: tota persona té dret a construir-se una autodefinició amb respecte al seu cos, sexe, gènere i orientació sexual.
- d) Cap persona no podrà ser pressionada per ocultar, suprimir o negar la seva orientació sexual, expressió o identitat de gènere.
- e) Garantir la protecció efectiva front a qualsevol acte de violència o agressió contra la vida, la integritat física o psíquica o l'honor personal que tenguí causa directa o indirecta en l'orientació sexual, identitat de gènere, expressió de gènere, diversitat corporal o pertinença a grup familiar.
- f) Assegurar el dret a la privacitat de totes les persones, sense ingerències arbitràries o il·legals a la seva vida privada, incloent el dret a optar per revelar, o no, la pròpia orientació sexual, diversitat corporal o identitat de gènere.
- g) Garantir un tractament adequat en matèria de salut: totes les persones tenen dret a gaudir d'un alt nivell de protecció en matèria de salut. Cap persona no podrà ser obligada a sotmetre's a cap tractament, procediment mèdic o examen psicològic que coarti la seva llibertat d'autodeterminació de gènere. Qualsevol professional de la salut o que presti els seus serveis a l'àrea sanitària tindrà l'obligació de projectar la igualtat de tracte a les persones LGTBI.
- h) Vetllar per la sensibilització en aquest àmbit, per la prevenció i la detecció de la discriminació, per l'atenció a les persones que en pateixen, per la recuperació d'aquestes persones i per la garantia de llur dret a la reparació.
- i) Emprar la participació, la no-invisibilització i la representació en igualtat d'oportunitats de les persones LGTBI, i també llur realitat i necessitats específiques, tant en l'àmbit públic com en el privat.
- j) Atendre la diversitat de situacions de discriminació en què es poden trobar les persones LGTBI, tenint en compte les interaccions del lesbianisme, l'homosexualitat, la transsexualitat i la intersexualitat amb qualsevol altra circumstància personal o social que pugui ser causa de discriminació.
- k) Fer efectiu el reconeixement de la diversitat del fet familiar en el Dret Civil de les Illes Balears, tant públic com privat, en la pràctica judicial i administrativa i en totes les actuacions del Govern de les Illes Balears.
- l) Assegurar la cooperació interadministrativa.
- m) Vetllar per la formació especialitzada i la deguda capacitació dels i de les professionals.
- n) Promoure l'estudi i la recerca sobre la diversitat afectiva i sexual i identitats de gènere que serveixin per eradicar la discriminació i la violència envers les persones LGTBI.
- o) Establir mesures de foment de les entitats que treballen per fer efectius els drets i la no-discriminació de les persones LGTBI.
- p) Adequar les actuacions que es duguin a terme i les mesures que s'adoptin a les necessitats específiques de les diferents illes i municipis, amb especial cura del món rural.

TÍTOL I **ORGANITZACIÓ ADMINISTRATIVA**

Capítol I **Òrgan participatiu i consultiu permanent**

Article 7

El Consell d'LGTBI de les Illes Balears

1. Es crea el Consell d'LGTBI de les Illes Balears, com un espai de participació ciutadana superior en matèria de drets i deures de les persones LGTBI i com a òrgan consultiu de les administracions balears que incideixen en aquest àmbit, sens perjudici de les funcions i les competències d'altres òrgans o ens que la legislació estableixi. En aquest consell hi tenen representació les associacions que treballen principalment en favor dels drets de les persones LGTBI i persones i professionals que hagin destacat per llur tasca i expertesa en aquest àmbit.

2. El Consell d'LGTBI de les Illes Balears s'adscriu a l'òrgan competent en matèria d'igualtat de les persones LGTBI. El Consell pot rebre

informació sobre l'aplicació del que estableix aquesta llei i formular propostes de millora en l'actuació dels serveis públics de les administracions de les Illes Balears i de la resta d'àmbits que són objecte d'aquesta llei i informar sobre projectes normatius i no normatius.

3. El Consell d'LGTTBI de les Illes Balears té representació en els òrgans de participació governamentals dels àmbits que són objecte d'aquesta llei que el Govern de les Illes Balears estableixi.

4. Els consells insulars, si així ho consideren i sobre la base de les seves competències, podran impulsar consells o comissions de participació LGTTBI d'àmbit insular.

Capítol II

Execució i coordinació de les polítiques LGTTBI

Article 8

Òrgan coordinador de les polítiques LGTTBI

1. El Govern de les Illes Balears i els consells insulars han d'encomanar a l'òrgan competent en matèria d'igualtat la coordinació i l'execució de les polítiques LGTTBI. Aquest òrgan ha d'estar dotat de mitjans personals i materials suficients.

2. L'òrgan coordinador de les polítiques d'LGTTBI ha d'estar integrat per personal de la pròpia administració.

3. El Govern de les Illes Balears i els consells insulars han d'impulsar la planificació d'actuacions administratives en cada àmbit. Aquesta planificació ha d'incloure la fixació d'objectius, la programació d'actuacions, l'avaluació dels resultats obtinguts i la formulació de propostes de millora de les polítiques LGTTBI.

4. Els òrgans del Govern de les Illes Balears i dels consells insulars han d'aplicar aquesta llei amb la col·laboració i la coordinació de l'òrgan competent en matèria d'igualtat.

5. S'han d'establir, si escau, la col·laboració i la coordinació oportunes entre l'òrgan coordinador i els òrgans que tinguin atribuïda la defensa dels drets de la ciutadania, la Fiscalia i altres organismes que incideixin en l'àmbit de la igualtat.

6. L'òrgan coordinador ha d'informar periòdicament el Parlament i el Consell d'LGTTBI de les Illes Balears de l'impacte social d'aquesta llei. Ho podrà fer a través d'una memòria anual i/o de la seva compareixença al Parlament i al Consell d'LGTTBI a petició pròpia o a petició de l'organisme interessat.

Article 9

Servei d'atenció integral

1. L'òrgan coordinador de les polítiques d'igualtat ha d'oferir un servei d'atenció integral per atendre les persones que pateixin, hagin patit o estiguin en risc de patir discriminació o violència per raó de l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere, amb la finalitat de donar respostes adequades, àgils, properes i coordinades a les necessitats d'aquestes persones.

2. Als efectes del que estableix l'apartat 1 i amb l'objectiu de garantir l'accés a la ciutadania a aquest servei, s'ha de procurar una atenció permanent amb personal que tingui formació en matèria de conductes discriminatòries i en l'ús eficaç i eficient dels mitjans electrònics.

3. Els professionals adscrits a aquest servei hauran de rebre formació, en cas que no la tinguin, en matèria d'igualtat, no-discriminació i drets civils.

TÍTOL II

POLÍTiques PÚBLiques PER PROMOUre LA IGUALTAT EFECTIVA DE LES PERSONES LGTTBI

Capítol I

Professionals que actuen en àmbits sensibles

Article 10

Formació i sensibilització

1. Les administracions públiques de les Illes Balears han de garantir la formació i la sensibilització adequada dels professionals que realitzen tasques de prevenció, detecció, atenció, assistència i recuperació en els àmbits laboral, de l'educació, de la salut, dels serveis socials, de la justícia i els cossos de seguretat, de l'esport i el lleure i de la comunicació.

2. El Govern de les Illes Balears, a través de l'Escola d'Administració Pública de les Illes Balears (EBAP) ha d'impulsar la formació del personal, tant funcionari com laboral propi de la comunitat, i ha de promoure convenis de col·laboració i altres instruments amb altres administracions per poder formar el seu personal.

3. S'han de dur a terme mesures de prevenció de la discriminació i de suport a la visibilitat de les persones LGTBI. En particular s'han d'adoptar mesures específiques de suport, mediació i protecció en els supòsits de menors, adolescents i joves que estiguin sotmesos a pressió o maltractament psicològic en l'àmbit familiar a causa de la seva expressió i/o identitat de gènere.

Article 11

Deure d'intervenció

1. Els i les professionals a què fa referència l'article 10, si tenen coneixement d'una situació de risc o tenen una sospita fonamentada de discriminació o violència per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere, tenen el deure de comunicar-ho als cossos i forces de seguretat i a l'òrgan competent.

2. Als efectes del que estableix l'apartat 1, s'ha d'elaborar un protocol específic d'actuació.

3. Les administracions de les Illes Balears han d'adoptar els mecanismes necessaris per a la protecció efectiva dels menors en atenció a la seva identitat i/o expressió de gènere, que es trobin sota la tutela de l'administració, ja sigui en centres de menors, pisos tutelats o altres en els quals resideixin, garantint el respecte absolut a la seva identitat o expressió de gènere, i unes plenes condicions de vida.

4. Les administracions de les Illes Balears han de garantir i adoptar les mesures necessàries per a la protecció i l'absolut respecte dels drets de les persones amb diversitat funcional o cognitiva en atenció a la seva identitat i/o expressió de gènere. Els centres i serveis d'atenció a persones amb diversitat funcional o cognitiva, públics o privats, han de vetllar perquè el respecte del dret a la no-discriminació de les persones sigui real i efectiu.

5. Les administracions de les Illes Balears han de garantir que no es produeixin situacions de discriminació de les persones especialment vulnerables per raó d'edat, en atenció a la seva identitat i/o expressió de gènere. Les residències de la tercera edat, tant públiques com privades, han de garantir el dret a la no-discriminació de persones en atenció a la seva identitat i/o expressió de gènere, ja sigui en la seva individualitat o en la seva relació sentimental.

6. S'han d'adoptar les mesures necessàries per tal que els espais o equipaments identificats en funció del sexe als centres de menors, pisos tutelats, centres d'atenció a persones amb diversitat funcional i/o cognitiva, residències de la tercera edat o qualsevol altre recurs que aculli persones especialment vulnerables, puguin utilitzar-se per les persones lliurement en atenció al gènere sentit.

7. Les administracions de les Illes Balears han de prestar especial protecció a les persones que per tradició o cultura poguessin comptar amb un major nivell de discriminació per raó d'identitat o expressió de gènere.

8. Les administracions de les Illes Balears han de garantir en qualsevol cas que, en tots els àmbits d'aplicació de la present llei, s'aportará als professionals les eines necessàries per a la no-discriminació i es comptará amb el personal especialitzat necessari en les diferents matèries, segons es precisi en els diferents protocols i mesures a prendre.

Capítol II

Sectors d'intervenció

Article 12

Educació

1. Als efectes d'aquesta llei, s'entén per coeducació l'acció educativa que potencia la igualtat real d'oportunitats i l'eliminació de qualsevol mena de discriminació per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere.

2. D'acord amb aquest principi de coeducació, s'ha de vetllar perquè la diversitat sexual i afectiva, la identitat de gènere i els diversos models de família siguin respectats en els diferents àmbits educatius. Els centres, d'acord amb aquesta llei i respectant la seva autonomia, hauran d'incloure el principi de la coeducació en el seu projecte educatiu.

3. El principi de coeducació s'ha d'incorporar als plans d'acció tutorial i als plans i reglaments de convivència dels centres educatius, d'acord amb l'autonomia i el projecte educatiu de cada centre.

4. Els continguts dels materials escolars, educatius i formatius, en qualsevol format, i el llenguatge que s'hi empra han de tenir en compte la diversitat pel que fa a l'orientació sexual, la identitat de gènere i l'expressió de gènere i han d'evitar qualsevol mena de discriminació per

aquest motiu.

5. El respecte a la diversitat pel que fa a l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere i als principis d'aquesta llei ha de ser efectiu en tot el sistema educatiu, en els centres i les entitats de formació, en l'educació d'adults, en la formació de mares i pares, en les activitats esportives escolars i en les activitats de lleure infantil i juvenil.

6. S'ha de vetllar per la conscienciació i la prevenció de la violència per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere i oferir mecanismes als centres perquè detectin situacions de discriminació o exclusió de qualsevol persona per les dites raons. En aquest sentit, s'ha de promoure el desplegament efectiu de plans de convivència amb un èmfasi especial en les mesures de prevenció i d'actuació contra l'assetjament de què poden ser objecte les persones LGTBI a l'àmbit escolar.

7. El Govern de les Illes Balears, per mitjà de la conselleria competent en matèria d'educació, ha de garantir el desplegament del que estableix aquest article i ha de vetllar perquè les escoles, els instituts i els altres centres educatius constitueixin un entorn amable i respectuós amb la diversitat sexual i afectiva i amb les identitats de gènere en el qual l'alumnat, el personal docent i el personal d'administració i serveis puguin viure d'una manera natural llur orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere, i es contribueixi així a la creació i visibilització dels models positius per a la comunitat educativa.

Article 13

Universitats

1. Els principis de no-discriminació i de respecte a l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere són aplicables a l'àmbit universitari.

2. El Govern de les Illes Balears i la Universitat de les Illes Balears, respectant la llibertat de càtedra i l'autonomia universitària, han de promoure conjuntament mesures de protecció, de suport i de recerca per a la visibilitat de les persones LGTBI i el desenvolupament de mesures per a la no-discriminació i sensibilització en l'entorn universitari. Amb aquesta finalitat, han d'elaborar un protocol de no-discriminació per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere.

Article 14

Cultura, lleure i esport

1. Les administracions públiques de les Illes Balears han de vetllar perquè dins l'àmbit de la cultura, el lleure i l'esport, es fomenti la sensibilització i no hi hagi discriminació per raons d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere, i en concret en els espais següents:

- a) Certàmens culturals i esdeveniments esportius.
- b) Projectes relacionats amb la recuperació de la memòria històrica.
- c) Espectacles i produccions culturals infantils i juvenils.
- d) Recursos didàctics i fons documentals en l'educació no formal.

2. Les administracions públiques de les Illes Balears han de garantir:

- a) La promoció i la difusió de les bones pràctiques de les associacions i les empreses d'educació en el lleure i de les entitats juvenils amb relació als principis d'aquesta llei.
- b) Juntament amb les federacions esportives, la lliure participació de les persones LGTBI a les competicions i el tracte correcte d'aquestes persones a les instal·lacions esportives.
- c) L'ampliació de les funcions de la Fundació Balear per a l'Esport pel que fa a les accions contra la violència i la discriminació en l'àmbit esportiu, i la recollida de les bones pràctiques de sensibilització dels clubs, les agrupacions i les federacions esportives.
- d) L'accés a bibliografia específica sobre la temàtica LGTBI.
- e) L'adopció de les mesures pertinents en funció de la competència en matèria d'espectacles i activitats recreatives per evitar que es puguin cometre actes homofòbics o transfòbics.
- f) La participació de les persones transsexuals i intersexuals, amb caràcter general, atenent la seva identitat sexual, a les competicions i els esdeveniments esportius que es realitzin a la comunitat autònoma de les Illes Balears.

Article 15

Mitjans de comunicació

1. El Consell Audiovisual de les Illes Balears, en relació amb els mitjans de comunicació, ha de:

- a) Vetllar perquè el codi deontològic dels mitjans de comunicació no vulneri els principis d'aquesta llei pel que fa al respecte a l'orientació sexual, la identitat de gènere, l'expressió de gènere i les diverses expressions afectives.
- b) Establir recomanacions sobre els usos lingüístics i el tractament i l'ús de les imatges amb relació a l'homosexualitat i la intersexualitat.
- c) Vetllar perquè els continguts dels mitjans de comunicació i la publicitat que s'hi emeti siguin respectuosos amb les persones LGTBI.
- d) Vetllar perquè els mitjans de comunicació tractin amb naturalitat la diversitat d'orientacions afectives i sexuals, de models diversos de família i d'identitat o expressió de gènere, de manera que s'afavoreixi la visibilitat de referents positius.
- e) Vetllar perquè els mitjans de comunicació mostrin en la programació la diversitat pel que fa a l'orientació sexual, la identitat de gènere i l'expressió de gènere i pel que fa a la diversitat familiar.
- f) Recollir, periòdicament, les informacions amb un tractament contrari a la diversitat sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere i fer-ne el seguiment. L'informe que en resulti s'ha de lliurar al Parlament de les Illes Balears i al Consell d'LGTBI.

2. El Consell de Direcció de l'Ens Públic de Radiotelevisió de les Illes Balears vetllarà pels principis d'aquesta llei pel que fa al respecte a l'orientació sexual, la identitat de gènere, l'expressió de gènere i les diverses expressions afectives.

Article 16

Salut

1. El sistema sanitari de les Illes Balears ha d'incorporar la perspectiva de gènere i ha de tenir en compte les necessitats específiques de les persones LGTBI, amb la finalitat de garantir-los el dret a rebre l'atenció sanitària i a gaudir dels serveis de salut en condicions objectives d'igualtat.

2. El sistema sanitari de les Illes Balears ha de garantir que els membres de parelles estables i les persones vinculades per una relació d'afectivitat, amb independència de llur orientació sexual o identitat de gènere, tinguin els mateixos drets que els cònjuges o familiars més propers. Pel que fa al consentiment per substitució, la parella estable amb qui la persona malalta conviu té la consideració de familiar més proper.

3. Les administracions públiques de les Illes Balears, en les línies d'actuació relatives a la salut i al sistema sanitari, han de:

- a) Garantir que la política sanitària sigui respectuosa amb les persones LGTBI i no tracti directament o indirectament la condició d'aquestes persones, especialment transsexuals, transgènere i intersexuals, com una patologia.
- b) Elaborar polítiques de salut pública que garanteixin el dret a la salut de les persones LGTBI, amb l'adaptació dels protocols establerts.
- c) Establir estratègies específiques per afrontar els problemes de salut específics de les persones LGTBI i enfortir la vigilància epidemiològica sensible a les diverses situacions de salut i de malaltia d'aquestes persones, amb respecte, en qualsevol cas, al dret a la intimitat dels afectats i de les afectades.
- d) Crear mecanismes de participació de les persones, les entitats i les associacions LGTBI en les polítiques relatives a la salut sexual.
- e) Fomentar l'estudi, la recerca i el desenvolupament de polítiques sanitàries específiques per a persones LGTBI.
- f) Promoure entre els diversos estaments de les institucions sanitàries l'establiment de pràctiques sanitàries o teràpies psicològiques lícites i respectuoses, i en cap cas aversives, pel que fa a l'orientació sexual, la identitat de gènere i l'expressió de gènere.
- g) Reconèixer el dret d'accés als mètodes preventius que garanteixen pràctiques sexuals més segures i eviten les infeccions de transmissió sexual i el tractament consegüent, i fomentar l'ús d'aquests mètodes.
- h) Reconèixer el dret a la prevenció, a la detecció eficaç i al tractament integral de les infeccions de transmissió sexual d'acord amb la cartera de serveis. Dur a terme activitats periòdiques de promoció de la salut, de prevenció de la malaltia i de sensibilització i de

suport comunitari amb relació a les infeccions de transmissió sexual, tant per a homes com per a dones.

i) Incorporar al sistema sanitari l'atenció integral a persones transsexuals i intersexuals, tot definint els criteris d'accés tant al tractament hormonal com a la intervenció quirúrgica. S'ha de tenir en compte la voluntat de la persona en la presa de decisions, sempre que la seva vida no estigui en perill o les condicions de salut no es puguin veure perjudicades, d'acord amb la normativa vigent. Pel que fa als i a les menors, s'ha de tenir especialment en compte, a més, llur dret al lliure desenvolupament de la personalitat i llur capacitat i maduresa per prendre decisions.

j) Establir els mecanismes necessaris perquè en la documentació administrativa i en la sanitària s'atengui la diversitat del fet familiar i les circumstàncies de les persones LGTBI.

k) Garantir a les dones lesbianes i bisexuals la igualtat d'accés a les tècniques i als tractaments de reproducció assistida.

l) Donar difusió a la Llei de voluntats anticipades (testament vital), com a mecanisme que pot servir per tal que les persones LGTBI decideixin com volen ser tractades a l'àmbit hospitalari en els casos que preveu aquesta llei i puguin nomenar la persona que vulguin com a representant.

Article 17

Acció social

1. Les administracions públiques de les Illes Balears han de posar especial cura en infants, adolescents i joves LGTBI que estiguin en situació de vulnerabilitat o aïllament social i han de treballar en la prevenció de situacions que puguin atemptar contra el seu desenvolupament personal, la seva salut o la seva vida per causes derivades de llur orientació sexual o identitat de gènere.

Les administracions públiques de les Illes Balears han d'adoptar els mecanismes adients per a la protecció efectiva de menors LGTBI que es trobin sota la tutela de l'administració, ja sigui en centres de menors, pisos tutelats o supervisats o qualsevol altre recurs on resideixin, garantint el respecte absolut a la seva identitat o expressió de gènere i unes condicions de vida plenes.

2. L'administració autonòmica ha d'impulsar mesures i actuacions de suport per a adolescents i joves LGTBI que hagin estat expulsats de casa o n'hagin marxat voluntàriament a causa de situacions de maltractament i/o pressió psicològica.

3. S'han d'establir mesures de prevenció per a les persones LGTBI que puguin patir discriminació múltiple, amb l'objectiu d'evitar situacions de discriminació, risc d'exclusió social i vulnerabilitat.

4. Els serveis socials, i específicament les residències per a la gent gran, tant públiques com privades, han de vetllar perquè no es produeixin situacions de discriminació de les persones LGTBI, tant si viuen soles com si viuen en parella. S'ha de fomentar el respecte a la diversitat pel que fa a l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere entre els usuaris i les usuàries dels serveis socials.

5. En les residències o altres equipaments en què es diferencien els espais per sexes, s'ha de garantir que la persona transsexual i la intersexual puguin fer ús dels espais assignats al gènere amb el qual s'identifiquen, així com habilitar espais específics per a aquelles persones que es troben en procés transsexualitzador.

Article 18

Participació i solidaritat

1. En els eixos de les polítiques de cooperació i foment de la pau i dels drets humans que porti a terme el Govern de les Illes Balears a favor del desenvolupament, s'ha de promoure la lluita pels drets de les persones LGTBI i s'han d'impulsar projectes de cooperació que defensin i reconeixin els drets humans d'aquestes persones en països en què pateixen persecució o discriminació o aquests drets no els són reconeguts.

2. S'han d'impulsar les actuacions següents:

a) Introduir la diversitat pel que fa a l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere com una àrea més de treball en l'àmbit de la immigració. Donar suport a les persones que han patit persecució o represàlies en llurs països d'origen per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere.

b) Establir una comunicació estable amb les diferents associacions d'immigrants i representants de les creences religioses que conviuen a les Illes Balears.

Capítol III
Mercat de treball

Article 19

Integració del dret a la igualtat de tracte i oportunitats de les persones LGTBI

1. La conselleria competent en matèria de treball ha de tenir en compte, en les seves polítiques, el dret de les persones a no ésser discriminades per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere.
2. Les empreses han de respectar la igualtat de tracte i d'oportunitats de les persones LGTBI. El Govern ha de fomentar que les empreses s'involucrin en mesures que garanteixin la igualtat de tracte i d'oportunitats de les persones LGTBI. Aquestes mesures han d'ésser objecte de negociació i, si s'escau, s'han d'acordar amb els i les representants legals dels treballadors i de les treballadores.
3. El Govern, mitjançant l'òrgan coordinador de polítiques LGTBI, ha de posar a disposició d'empreses, institucions i altres entitats, un servei per a l'elaboració de plans d'igualtat i no-discriminació.

Article 20

Mesures i actuacions per a l'ocupació

La conselleria competent en matèria de treball ha de:

- a) Garantir d'una manera real i efectiva, en col·laboració amb la conselleria competent en matèria de funció pública, la no-discriminació per raó d'orientació sexual, identitat de gènere i/o expressió de gènere i el ple exercici dels drets del seu personal, tant funcionari com laboral, en la contractació de les condicions de treball i ocupació.
- b) Impulsar actuacions i mesures de difusió i sensibilització que garanteixin la igualtat d'oportunitats i la no-discriminació a les empreses, com ara:
 - 1r. Adaptar i millorar la capacitat de resposta dels serveis d'inserció laboral públics.
 - 2n. Incorporar a les noves convocatòries de subvenció criteris d'igualtat d'oportunitats.
 - 3r. Incentivar les forces sindicals i empresarials a fer campanyes divulgatives per a la igualtat d'oportunitats i la no-discriminació de les persones LGTBI.
 - 4t. Promoure en els espais de diàleg social l'impuls de mesures i clàusules antidiscriminatòries.
 - 5è. Impulsar l'adopció en les empreses de codis de conducta i de protocols d'actuació per a la igualtat d'oportunitats i la no-discriminació de les persones LGTBI.
- c) Fomentar la implantació progressiva d'indicadors d'igualtat que tinguin en compte la realitat de les persones LGTBI en el sector públic i el sector privat i d'un distintiu per reconèixer les empreses que destaquen per l'aplicació de polítiques d'igualtat i no-discriminació.
- d) Desplegar estratègies per a la inserció laboral de les persones transsexuals.
- e) Impulsar noves formes d'organització i gestió del temps de treball a les empreses i desenvolupar mesures i actuacions adreçades al conjunt del teixit productiu balear que facilitin la conciliació de la vida laboral, personal i familiar d'acord amb el fet de la diversitat familiar.
- f) Promoure en el si dels mecanismes de cooperació multilateral establerts legalment, la formació específica del personal responsable en la inspecció de treball i en la prevenció de riscos laborals, tant en el sector públic com en el privat, en continguts relacionats amb els que poden patir les persones LGTBI i en el coneixement de la diversitat pel que fa a l'orientació sexual, la identitat de gènere i l'expressió de gènere.
- g) Instar els responsables de la inspecció de treball a informar els òrgans competents dels casos de discriminació per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere que s'hagin produït, s'estiguin produint o hi hagi risc que es produeixin en l'àmbit laboral.
- h) Impulsar espais de participació i interlocució i promoure campanyes divulgatives específiques en col·laboració amb les associacions LGTBI i els agents socials corresponents.

Capítol IV Famílies

Article 21

Les famílies LGTBI

1. Les famílies gaudeixen de la protecció jurídica que determina la llei, que empara sense discriminació les relacions familiars derivades del matrimoni, la convivència en parella estable i les famílies formades per un progenitor amb els seus descendents.
2. S'ha de garantir, d'acord amb la normativa vigent, que en la valoració de la idoneïtat en els processos d'adopció i acolliment familiar no hi hagi discriminació per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere. El procés d'estudi i valoració de la idoneïtat ha de ser informador i formador, d'acord amb la diversitat del fet familiar.
3. Els òrgans competents del Govern de les Illes Balears, dels consells insulars i dels ens locals, en matèria de família i igualtat, poden establir programes d'informació dirigits a les famílies amb l'objectiu de divulgar les diverses realitats afectives i de gènere i combatre la discriminació per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere. S'ha d'incidir particularment en la informació i la promoció de la igualtat de tracte de les persones LGTBI més vulnerables per raó del gènere, per raó de l'edat o per raó de diversitat funcional (persones amb discapacitat) per garantir el gaudi total de llurs drets i el lliure desenvolupament de llur personalitat en l'àmbit familiar.
4. El servei d'atenció integral a què fa referència l'article 9 d'aquesta llei, en coordinació amb els governs locals, ha d'atendre les víctimes de discriminació en l'àmbit familiar i donar-los suport, especialment en els casos de violència masclista o en els casos en què es trobin implicats els grups LGTBI.
5. En cas de mort d'un membre d'una parella estable, l'altre membre de la parella ha de poder prendre part, en les mateixes condicions que en cas de matrimoni, en els tràmits i les gestions relatius a la identificació i la disposició del cadàver, l'enterrament, la recepció d'objectes personals o qualsevol altre tràmit o gestió que siguin necessaris.
6. Les administracions públiques de les Illes Balears han d'establir els mecanismes necessaris per tal que la documentació administrativa s'adeqüi a les relacions afectives de les persones LGTBI i a la diversitat del fet familiar.

TÍTOL III

MESURES PER GARANTIR LA IGUALTAT REAL I EFECTIVA DE LES PERSONES ATENENT LA SEVA IDENTITAT I L'EXPRESSIÓ DE GÈNERE

Article 22

Persones transsexuals. Mesures en l'àmbit de l'administració

1. Als efectes del que disposa aquesta llei i en l'àmbit competencial de la comunitat autònoma, s'han d'establir per reglament les condicions per tal que les persones transsexuals siguin tractades i anomenades d'acord amb el nom del gènere amb què s'identifiquen, encara que siguin menors d'edat, especialment en els àmbits educatiu, universitari i sanitari. Això no afecta la identitat jurídica, que requereix, si n'és el cas, la rectificació registral corresponent.
 - A) Tenint en compte el dret de les persones transsexuals a poder desenvolupar lliurement la seva personalitat durant la seva infància i adolescència conforme a la seva identitat sexual, els equips directius dels centres educatius han d'establir les següents mesures a fi d'evitar discriminacions per raó d'identitat sexual i el menyspreu dels drets a la intimitat i a la vida privada de l'alumnat:
 - a) S'indicarà al professorat i al personal d'administració i serveis del centre que es dirigeixi a l'alumnat transsexual pel nom triat per aquest o, en cas de no estar emancipat o no comptar amb les suficients condicions de maduresa, per l'indicat per algun dels seus representants legals. Es respectarà el seu dret a utilitzar aquest nom en totes les activitats docents i extraescolars que es realitzin al centre, incloent-hi els exàmens.
 - b) Sense perjudici que en les bases de dades de l'administració educativa es mantinguin les dades d'identitat registrals, s'adequarà la documentació administrativa d'exposició pública i la que pugui dirigir-se a l'alumnat, fent figurar en aquesta documentació el nom triat, evitant que aquest nom aparegui de forma diferent als noms de la resta de l'alumnat.
 - c) S'ha de respectar la imatge física de l'alumnat transsexual, així com la lliure elecció de la seva indumentària. Si al centre existeix l'obligatorietat de vestir un uniforme diferenciat per sexes, es reconeixerà el dret de l'alumnat transsexual a vestir el que correspongui en funció de la identitat sexual manifestada.
 - d) Si es realitzen activitats diferenciades per sexe, es tindrà en compte el sexe sentit per l'alumnat, i se'n garantirà l'accés i

l'ús de les instal·lacions del centre d'acord amb la seva identitat de gènere, incloent-hi els banys i els vestuaris.

B) S'establirà un protocol d'atenció integral per a les persones transsexuals, per millorar la detecció primerenca de les manifestacions de transsexualitat i la qualitat de l'assistència sanitària que es presta a aquest col·lectiu, que respecti els principis de lliure autodeterminació de gènere, de no-discriminació i no-segregació. Aquest protocol inclourà a la cartera de serveis bàsica el tractament hormonal d'adults i menors d'edat i a la cartera de serveis complementària es preveuran convenis amb centres de referència del Sistema Nacional de Salut per sufragar el procés de reassignació sexual, tot això previ compliment dels requisits i tràmits previstos en l'article 8 *quinquies* de la Llei 16/2003, de 28 de maig, de cohesió i qualitat del Sistema Nacional de Salut. L'assistència psicològica a les persones transsexuals serà la comuna prevista per a la resta dels usuaris del sistema sanitari públic dels Illes Balears.

2. Les administracions públiques de les Illes Balears han de vetllar, en qualsevol dels seus procediments, pel respecte a la confidencialitat de les dades relatives a la identitat de gènere de les persones beneficiàries d'aquesta llei, i perquè se les tracti en qualsevol àmbit públic pel nom que les representa i pel gènere amb el qual s'identifiquen, inclòs l'àmbit sanitari, que proporcionarà una identificació sanitària conforme a la identitat social.
3. Estarà garantit l'accés a les tècniques de reproducció assistida incloent-hi com a beneficiàries totes les persones LGTBI amb capacitat gestant o no i/o les seves parelles. En condicions d'igualtat amb la resta de la població se'ls oferirà la possibilitat de congelació de teixit gonadal, per a la seva futura recuperació, abans de l'inici dels tractaments hormonals.
4. Les persones transsexuals s'han de poder acollir al que estableix aquesta llei sense que calgui cap diagnòstic de disfòria de gènere ni cap tractament mèdic.

TÍTOL IV **PERSONES INTERSEXUALS**

Article 23

Protocol d'atenció integral a persones intersexuals

1. S'establirà un protocol específic d'actuació en matèria d'intersexualitat que inclourà l'atenció psicològica adequada a la persona intersexual i als pares/mares o persones tutores, i els tractaments requerits en atenció al gènere amb el qual s'identifica.

S'evitarà sempre que sigui possible la intervenció mèdica immediata (quirúrgica o hormonal) del procés de normalització sexual per ajustar-se a les normes físiques del binarisme de gènere.

2. El sistema sanitari públic de les Illes Balears vetllarà per l'eradicació de les pràctiques de modificació genital en bebès nounats atenent únicament criteris quirúrgics i en un moment en el qual es desconeix quina és la identitat real de la persona intersexual nounata. Tot això amb l'excepció dels criteris mèdics basats en la protecció de la salut de la persona nounata.
3. Es procurarà conservar les gònades amb la finalitat de preservar una futura aportació hormonal no induïda, incloent en els controls els marcadors tumorals.
4. No es realitzaran proves d'hormonació induïda amb finalitats experimentals ni d'un altre tipus fins que la pròpia persona o els seus tutors legals així ho requereixin en funció de la identitat sexual amb la qual s'identifica.
5. Es formarà el personal sanitari posant l'accent principalment en la correcció de tracte i la privacitat.
6. Es preservarà la intimitat del pacient en la seva història clínica de manera que no tot el personal sanitari pugui conèixer la seva condició, excepte quan sigui estrictament necessari.

TÍTOL V **MECANISMES PER GARANTIR EL DRET A LA IGUALTAT**

Capítol I **Disposicions generals**

Article 24

Tutela judicial i administrativa del dret a la igualtat de les persones LGTBI

La tutela judicial i administrativa davant les conculcacions del dret a la igualtat de les persones LGTBI ha de comprendre, segons el cas,

l'adopció de totes les mesures necessàries adreçades al cessament immediat de la discriminació, l'adopció de mesures cautelars, la prevenció de violacions imminents o ulteriors, la indemnització dels danys i perjudicis causats i el restabliment de la persona perjudicada en el ple exercici del seu dret. Quan la discriminació quedi acreditada, el dany moral s'ha de valorar atenent les circumstàncies del cas i la gravetat de la lesió efectivament produïda.

Article 25

Legitimació per a la defensa del dret a la igualtat de les persones LGTBI

1. Tenen la consideració d'interessat i interessada en els procediments administratius en què calgui pronunciar-se respecte d'una situació de discriminació, i sempre amb l'autorització de la persona o les persones afectades, les entitats, associacions i organitzacions legalment constituïdes que tinguin entre llurs finalitats la defensa i la promoció dels drets humans. Tenen la mateixa consideració els sindicats, les associacions professionals i les organitzacions de consumidors i usuaris.

2. D'acord amb els termes establerts per les lleis processals, les entitats, les associacions, les organitzacions i els sindicats a què fa referència l'apartat 1 anterior estan legitimats per defensar els drets i els interessos de les persones afiliades o associades que ho vulguin així en processos judicials civils, contenciosos administratius i socials.

Capítol II **Dret d'admissió**

Article 26

Dret d'admissió

1. L'exercici del dret d'admissió no pot comportar en cap cas discriminació per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere.

2. La prohibició de discriminació abasta tant les condicions d'accés com la permanència en els establiments, i l'ús i el gaudi dels serveis que s'hi presten. Els criteris i les limitacions de les condicions, tant d'accés com de permanència, han de ser exposats per mitjà de rètols visibles col·locats en els llocs d'accés i per altres mitjans que es determinin reglamentàriament.

3. Els titulars dels establiments i espais oberts al públic i els organitzadors d'espectacles i activitats recreatives estan obligats a impedir-hi l'accés o a expulsar-ne les persones següents, amb l'auxili, si cal, de la força pública:

- a) Les persones que utilitzin la violència verbal o física cap a altres persones per raó d'orientació sexual, d'identitat de gènere o d'expressió de gènere.
- b) Les persones que duguin i exhibeixin públicament símbols, indumentària o objectes que incitin a la violència, a la discriminació o a l'homofòbia o la transfòbia.

Capítol III **Dret a l'atenció i a la reparació**

Article 27

Dret a una protecció integral, real i efectiva

Les administracions públiques de les Illes Balears han de garantir a les persones LGTBI que pateixen o es troben en risc de patir qualsevol tipus de violència o discriminació el dret a rebre de manera immediata una protecció integral, real i efectiva.

Article 28

Contravenció de la llei en l'àmbit contractual

Són nuls de ple dret les disposicions, els actes o les clàusules dels negocis jurídics que constitueixen o causen discriminació per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere, i poden donar lloc a responsabilitats d'acord amb el que estableix la legislació vigent.

Article 29

Dret a l'atenció i a l'assessorament jurídic

Les administracions públiques de les Illes Balears han d'establir, en l'àmbit de les seves competències, els mecanismes necessaris per garantir que les persones LGTBI tinguin dret a rebre tota la informació i l'assessorament jurídic especialitzat relacionat amb la discriminació

i els diversos tipus de violències exercides contra aquestes persones.

Article 30

Inversió de la càrrega de la prova

1. D'acord amb el que estableixen les lleis processals i reguladores dels procediments administratius, quan la part actora o la interessada al·legui discriminació per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere i n'aportin indicis fonamentats, correspon a la part demandada o a qui s'imputi la situació discriminatòria, l'aportació d'una justificació objectiva i raonable, suficientment provada, de les mesures adoptades i de llur proporcionalitat.
2. Els fets o els indicis pels quals es pot presumir l'existència de discriminació per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere poden ser provats per qualsevol prova admesa en dret, sens perjudici dels procediments que es tramitin i de les mesures adoptades a l'empara de les normes d'organització, convivència o disciplina de les institucions i dels serveis públics. També es poden tenir en compte proves estadístiques i tests de situació. S'han d'establir per reglament les condicions i garanties d'aplicació.
3. L'òrgan administratiu o sancionador, d'ofici o a instància de part, pot sol·licitar informes o dictàmens als òrgans competents en matèria d'igualtat.
4. El que estableix l'apartat 1 anterior no és aplicable als processos penals ni als procediments administratius sancionadors.

Article 31

Protocol d'atenció policial davant delictes d'odi

La comunitat autònoma de les Illes Balears, dins l'àmbit de la seva competència i conjuntament amb els ajuntaments, impulsarà un protocol d'atenció a les víctimes dels delictes d'odi a les policies locals dels diferents municipis.

Article 32

Avaluació d'impacte sobre orientació sexual i identitat de gènere

Les administracions públiques de les Illes Balears incorporaran l'avaluació d'impacte sobre orientació sexual i identitat de gènere en el desenvolupament de les seves competències, per garantir la integració del principi d'igualtat i no-discriminació de les persones LGTBI sobre totes les disposicions legals o reglamentàries que s'impulsin dins del territori de la comunitat autònoma.

Capítol IV **Règim d'infraccions i sancions**

Article 33

Concepte d'infracció

1. Són infraccions administratives en l'àmbit dels drets de les persones LGTBI les accions o omissions tipificades per aquesta llei, sempre que no constitueixin delictes.
2. No es considera discriminació la diferència de tracte basada en alguna de les causes establertes per aquesta llei derivada d'una disposició, una conducta, un acte, un criteri o una pràctica que es pugui justificar objectivament per una finalitat legítima i com a mitjà adequat, necessari i proporcionat per a assolir-la.
3. Les conductes discriminatòries per orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere que tinguin lloc dins l'àmbit del treball i que estiguin tipificades com a infracció per la legislació laboral, han de ser objecte d'investigació i, si escau, de sanció, d'acord amb el procediment i la tipificació establerts per la legislació laboral.

Article 34

Concurrencia amb l'ordre jurisdiccional penal

1. No es poden sancionar els fets que ja hagin estat sancionats penalment o administrativament, en els supòsits en què s'aprecii identitat de subjecte, fets i fonament.
2. En els casos en què l'òrgan administratiu consideri que les infraccions poden ser constitutives de delictes, ho ha de comunicar al Ministeri Fiscal o a l'òrgan judicial competent i suspendre el procediment sancionador fins que l'autoritat judicial no dicti sentència ferma o resolució que posi fi al procediment, o fins que el Ministeri Fiscal no comuniqui la improcedència d'iniciar o de continuar les actuacions. En els casos en què no s'estimi l'existència de delictes, l'òrgan administratiu ha de continuar el procediment sancionador i considerar provats els fets que ho hagin estat en seu judicial.

Article 35

Procediment

1. Els òrgans competents per iniciar, instruir i resoldre els expedients sancionadors han d'aplicar la normativa de procediment sancionador aplicable als àmbits de competència de l'Administració de les Illes Balears d'acord amb els principis de legalitat, competència, irretroactivitat, tipicitat, responsabilitat, proporcionalitat, prescripció i prohibició de doble sanció.
2. Si l'òrgan competent, durant la fase d'instrucció, considera que la potestat sancionadora amb relació a la presumpta conducta infractora correspon a una altra administració pública, ha de posar aquest fet en el seu coneixement i li ha de trametre l'expedient corresponent.

Article 36

Infraccions

1. Les infraccions poden ser lleus, greus o molt greus d'acord amb el que estableix aquesta llei, sempre que no siguin constitutives de delictes.
2. Les infraccions no poden ser objecte de sanció sense instrucció prèvia de l'expedient pertinent, d'acord amb el procediment administratiu.
3. Són infraccions lleus:

- a) Fer servir expressions vexatòries, d'una forma intencionada i per qualsevol mitjà, contra les persones o llurs famílies, per causa de l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere.
- b) Emetre intencionadament expressions vexatòries, d'LGTBI fòbia, en els mitjans de comunicació, en discursos o en intervencions públiques.
- c) Tenir comportaments que suposin aïllament, rebuig o menyspreu públic, notori i explícit, de persones per causa de l'orientació sexual, la identitat de gènere i/o l'expressió de gènere.
- d) No facilitar la tasca o negar-se parcialment a col·laborar amb l'acció investigadora dels serveis d'inspecció del Govern de les Illes Balears o de qualsevol servei anàleg dels consells insulars o dels ens locals que estiguin investigant un possible cas objecte d'aquesta llei.

4. Són infraccions greus:

- a) Fer servir expressions vexatòries que incitin a exercir la violència contra les persones o llurs famílies, per causa de l'orientació sexual, la identitat de gènere i/o l'expressió de gènere, d'una manera intencionada i/o reiterada.
- b) Malmetre o destruir objectes o propietats de persones o de llurs famílies per causa de l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere, sempre que aquestes accions no constitueixin delictes.
- c) Impedir a una persona, d'una manera intencionada, la realització d'un tràmit o l'accés a un servei públic o establiment obert al públic per causa de l'orientació sexual, la identitat de gènere i/o l'expressió de gènere d'aquesta persona.
- d) Emetre intencionadament i/o reiteradament expressions vexatòries que incitin a la violència i tinguin connotacions LGTBI fòbiques en els mitjans de comunicació, en discursos o en intervencions públiques.
- e) Realitzar actes que impliquin aïllament, rebuig o menyspreu públic i notori de persones per causa d'orientació sexual, identitat o expressió de gènere.
- f) La implantació, l'impuls o la tolerància de pràctiques laborals discriminatòries a empreses que rebuin subvencions, bonificacions o ajudes públiques de la comunitat autònoma de les Illes Balears.
- g) L'elaboració, la utilització o la difusió en centres educatius de la comunitat autònoma de les Illes Balears, de llibres de text i materials didàctics que presentin les persones com superiors o inferiors en dignitat humana en funció de la seva orientació sexual, identitat o expressió de gènere, o que incitin a la violència per aquest motiu.
- h) L'obstrucció o la negativa absoluta a l'actuació dels serveis d'inspecció del Govern de les Illes Balears o de qualsevol servei anàleg dels consells o dels ens locals que estiguin investigant un possible cas objecte d'aquesta llei.

5. Són infraccions molt greus:

- a) L'assetjament o el comportament agressiu cap a persones o llurs famílies per causa de l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere.
- b) Convocar o donar suport explícit a espectacles públics o activitats recreatives que tinguin com a objecte la incitació a l'odi, la violència o la discriminació de les persones LGTBI.
- c) Qualsevol represàlia o tracte advers que rebi una persona com a conseqüència d'haver presentat queixa, reclamació, denúncia, demanda o recurs de qualsevol casta, destinat a impedir la seva discriminació i a exigir el compliment efectiu del principi d'igualtat.

Article 37

Sancions

1. Les infraccions lleus se sancionen amb una multa per una quantia que anirà des d'un mínim, equivalent a l'import del salari mínim interprofessional de les Illes Balears corresponent al període d'un mes, a un màxim de 3.000 euros.

2. Per a infraccions greus es podrà imposar una multa per una quantia que anirà des d'un mínim de 3.001 euros a un màxim de 30.000 euros. També es podrà acordar:

- a) La prohibició de rebre ajuts o subvencions públics per un període comprès entre un i tres anys.
- b) La prohibició de contractar amb l'Administració de les Illes Balears, els seus organismes autònoms i els seus ens públics per un període comprès entre un i tres anys.
- c) La inhabilitació temporal, pel mateix període, de la persona física o jurídica responsable per exercir la titularitat de centres o serveis dedicats a la prestació de serveis públics.

3. Per la comissió d'infraccions molt greus es pot imposar una multa per una quantia que anirà des d'un mínim de 30.001 euros a un màxim de 90.000 euros. També es podrà acordar:

- a) La prohibició de rebre ajuts o subvencions per un període comprès entre tres anys i un dia i cinc anys.
- b) La prohibició de contractar amb l'Administració de les Illes Balears, els seus organismes autònoms i els seus ens públics per un període d'entre tres anys i un dia i cinc anys.
- c) La inhabilitació temporal, pel mateix període, de la persona física o jurídica responsable per exercir la titularitat de centres o serveis dedicats a la prestació de serveis públics.

4. Per concretar les sancions que sigui procedent d'imposar i, si escau, per graduar la quantia de les multes i la durada de les sancions temporals, les autoritats competents han de mantenir la proporció adequada entre la gravetat del fet constitutiu de la infracció i la sanció o les sancions, aplicades a la lesió ocasionada, al nombre de persones afectades, a l'entitat del dret afectat i a la naturalesa del deure afectat segons la legislació vigent. S'han de considerar especialment els criteris següents:

- a) El grau de culpabilitat i la intencionalitat de la persona infractora.
- b) Els perjudicis físics, morals i materials causats a persones o béns i la situació de risc creada o mantinguda.
- c) La reincidència o la reiteració.
- d) La discriminació múltiple i la victimització secundària.
- e) La transcendència econòmica i social de la infracció.
- f) El benefici que hagi obtingut la persona infractora.
- g) L'incompliment reiterat dels advertiments o de les recomanacions previs dels serveis socials.
- h) El caràcter permanent o transitori de la situació de risc creada per la infracció.
- i) El compliment per iniciativa pròpia de les normes infringides o la reparació voluntària dels danys causats, en qualsevol moment del procediment administratiu sancionador, si encara no s'ha dictat una resolució.
- j) La pertinença de la persona infractora a forces i cossos de seguretat.

k) La pertinença de la persona infractora a un grup organitzat d'ideologia expressament LGTBI fòbica.

5. La discriminació múltiple i la victimització secundària incrementen en un grau, respecte de cadascuna de les causes que hi concorren, el tipus d'infracció establerta per aquesta llei.

6. L'objectiu de la sanció ha de ser la prevenció, la dissuasió, la reparació i la correcció dels perjudicis que hagi causat o pugui causar la discriminació.

Article 38

Responsables

1. Són responsables de les infraccions tipificades per aquesta llei les persones físiques o jurídiques, públiques o privades, que, per acció o omissió, incorren en els supòsits d'infracció establerts per aquesta llei.

2. La responsabilitat és solidària quan hi hagi diversos responsables i no sigui possible determinar el grau de participació de cadascun en la comissió de la infracció.

Article 39

Prescripció

1. Les infraccions establertes per aquesta llei tipificades de lleus prescriuen al cap d'un any; les tipificades de greus, al cap de devuit mesos; i les tipificades de molt greus, al cap de tres anys.

2. Les sancions imposades a l'empara d'aquesta llei prescriuen al cap de devuit mesos si són lleus, al cap de dos anys si són greus i al cap de tres anys si són molt greus.

El còmput de la prescripció de les sancions començarà a comptar des que adquireixi fermesa la resolució que imposi la sanció.

Article 40

Competència

1. La competència per incoar els expedients administratius del règim sancionador d'aquesta llei i la imposició de les sancions corresponen a la persona titular de la secretaria general de la conselleria competent en matèria de no-discriminació de les persones LGTBI.

2. Les institucions que tenen encomanada la defensa dels drets de la ciutadania de les Illes Balears podran instar l'òrgan competent per imposar sancions a incoar els expedients per incompliment d'aquesta llei per causa d'acció o omissió de les administracions públiques.

Article 41

Garantia estadística

1. L'obtenció de dades estadístiques oficials per a l'elaboració de polítiques públiques antidiscriminatòries en l'àmbit LGTBI s'ha de dur a terme en el marc de la legislació balear en matèria estadística, especialment pel que fa a la regulació del secret estadístic, en els termes establerts per la normativa balear d'estadística vigent, la normativa vigent en matèria de protecció de dades de caràcter personal i la resta de normativa aplicable.

2. L'òrgan responsable de coordinar les polítiques LGTBI ha d'elaborar i encarregar, i publicar periòdicament, estadístiques i estudis qualitatius relatius especialment a:

a) Agressions i discriminacions contra persones LGTBI.

b) Denúncies presentades en virtut d'aquesta llei i denúncies penals presentades per delictes en l'àmbit de la discriminació o la violència contra persones LGTBI.

c) Resolucions administratives i sentències judicials, i el sentit d'aquestes, relacionades amb l'objecte d'aquesta llei, en particular les que poden provar l'existència de discriminacions indirectes i ajudar a elaborar mesures per a polítiques públiques antidiscriminatòries.

d) La situació real del col·lectiu LGTBI des de l'Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) en els diferents àmbits on hi ha LGTBI fòbia, delictes d'odi, assetjament escolar, inserció laboral i atenció sanitària.

3. L'òrgan coordinador de les polítiques LGTBI vetllarà perquè s'incorpori la variable orientació sexual i identitat sexual en els diferents estudis sociològics de caràcter generalista que duguin a terme les diferents àrees de govern.

4. L'òrgan responsable de coordinar les polítiques LGTBI pot proposar l'establiment d'acords i convenis amb altres administracions i institucions públiques i organitzacions per donar compliment a l'apartat 2 anterior.

Disposició addicional primera
Impacte social de la llei

En el termini de dos anys a comptar des de l'entrada en vigor d'aquesta llei, l'òrgan que coordini les polítiques LGTBI de les diverses conselleries del Govern de les Illes Balears ha d'avaluar l'impacte social d'aquesta llei i fer pública aquesta avaluació. També ha de fer una avaluació contínua de procés i de resultats que es publicarà en forma d'informe amb periodicitat anual, al qual es donarà difusió.

Disposició addicional segona
Cooperació i col·laboració entre institucions

1. A partir que es posi en marxa la Sindicatura de Greuges, d'acord amb les atribucions que li assignen l'Estatut d'Autonomia i la Llei 1/1993, de 10 de març, el síndic de Greuges exercirà les funcions relatives a la defensa de drets i llibertats en matèria de no-discriminació de les persones LGTBI que puguin haver estat vulnerats per l'actuació d'institucions, tant públiques com privades.

2. El Govern de les Illes Balears ha de cooperar, en l'àmbit de la no-discriminació de les persones LGTBI, amb els organismes i òrgans competents en la defensa de drets i llibertats, oferir-los tota la informació de què disposi i donar-los el suport necessari en llurs actuacions.

3. Pla interinstitucional: el Govern de les Illes Balears impulsarà un pla interinstitucional que garanteixi la coordinació entre els diferents organismes competents per a l'aplicació de les polítiques públiques previstes en aquesta llei.

Disposició addicional tercera
Memòria econòmica

El Govern de les Illes Balears presentarà una memòria econòmica per desenvolupar aquesta llei en un termini de sis mesos comptador a partir de la seva entrada en vigor.

Disposició transitòria única
Procediment sancionador

Mentre no s'aprovi un decret que reguli el procediment sancionador en matèria antidiscriminatòria, continua sent aplicable el procediment establert pel Decret 14/1994, de 10 de febrer, pel qual s'aprova el Reglament del procediment per a l'exercici de la potestat sancionadora de les Illes Balears.

Disposició final primera
Termini per al desplegament reglamentari

El Govern de les Illes Balears, en l'àmbit de les seves competències, ha de dictar en el termini d'un any a comptar des de l'aprovació d'aquesta llei les disposicions reglamentàries que siguin necessàries per aplicar-la i desplegar-la.

Disposició final segona
Entrada en vigor i afectacions pressupostàries

1. Aquesta llei entra en vigor l'endemà de la publicació en el *Butlletí Oficial de les Illes Balears*.

2. Els preceptes, el compliment dels quals exigeix la realització de despesa amb càrrec als pressupostos de la comunitat autònoma de les Illes Balears, tenen efectes a partir de l'entrada en vigor de la llei de pressupostos corresponent a l'exercici pressupostari immediatament posterior a l'entrada en vigor d'aquesta llei.

Per tant, ordén que tots els ciutadans guardin aquesta llei i que els tribunals i les autoritats als quals pertorqui la facin guardar.

Palma, 30 de maig de 2016

La presidenta
Francesca Lluch Armengol i Socias

